

перевагу культурам, які є більш рентабельними з урахуванням поточних цін. Це може призвести до перевиробництва технічних культур, що, в свою чергу, може ще більше знизити ціни на них.

Аграрні підприємства наразі працюють в кризових умовах, які мають негативний вплив на рівень конкурентоспроможності. Неможливість стратегічного планування, втрата землі, техніки та ринків збуту, руйнування логістики, ембарго та інфляція роблять вітчизняні аграрні підприємства менш конкурентоспроможними. Додатково, брак коштів, кредитів та інвестицій, а також зниження світових цін та призупинення інновацій гальмують розвиток аграрного сектору [3].

Війна значно ускладнила ситуацію в аграрному секторі України. Проте, водночас, вона відкриває нові можливості для модернізації галузі та підвищення її конкурентоспроможності. Україна має унікальний природно-кліматичний потенціал для розвитку сільського господарства. Завдяки сприятливим умовам для вирощування різноманітних культур, наша країна може стати одним із світових лідерів з виробництва та експорту продовольства. Для реалізації необхідні політична воля та системні реформи, спрямовані на створення сприятливого середовища для ефективного розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Огляд збитків та втрат в АПК. KSE. 2023. URL: <https://kse.ua/ua/oglyad-zbitkiv-ta-vtrat-v-apk/> (дата звернення: 15.02.2024 р.); 2. Економічні рахунки сільського господарства (рахунок виробництва та рахунок утворення доходу). Державна служба статистики. 2023. URL: [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/ersg/ersg\\_2022\\_ue.xlsx](https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/ersg/ersg_2022_ue.xlsx) (дата звернення: 17.02.2024 р.); 3. Ukrainian farmers face another planting season filled with mines and market challenges – but also hope to reap wartime solutions. URL: <https://rubryka.com/en/article/posivna-2023> (дата звернення: 25.02.2024 р.).

**Боровик П. М., канд. екон. наук, доцент**

**Удовенко І.О., канд. екон. наук, доцент**

**Шемякін М.В., канд. с-г. наук, доцент**

**Уманський національний університет садівництва, Україна**

### **Проблеми пенсійного страхування працівників землевпорядно-геодезичних бізнес-структур**

Незважаючи на те, що в нашій країні тривалий час відбувається чергова реформа пенсійного страхування, невирішеним на сьогодні залишається питання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України, який перекривається в умовах московитської агресії значною мірою за рахунок іноземної підтримки та допомоги від МВФ. Причинами цього є надшвидке старіння працездатних категорій громадян, військові дії, а також вимушена тінізація ринку праці (в тому числі частково зумовлена перегинами мобілізаційної політики) та недоліки самої

пенсійної системи.

Не зважаючи на багатofакторні передумови зазначеної проблематики, слід відмітити, що стабільні нестачі власних надходжень бюджету Пенсійного фонду нашої країни потребують негайного врегулювання дохідної та видаткової його складових. На наше глибоке переконання, вирішальним кроком стосовно вирішення проблем пенсійного страхування та забезпечення соціуму, в тому числі працівників землевпорядно-геодезичних служб та підприємств, є максимально швидка інтеграція України, а відтак і її пенсійної системи, з Європейським Союзом [1, с. 58]. Саме це викличе збільшення валютної виручки від реалізації на світових ринках українських товарів та, як наслідок, зростання реальної заробітної плати вагомої частки офіційно зайнятих громадян і посилення дохідної бази пенсійного бюджету України.

Крім того, практичними шляхами зростання рівня забезпечення бюджету вітчизняного державного Пенсійного фонду, як переконливо продемонстрували результати попередньо проведених досліджень, опубліковані раніше, будуть:

- посилення дисципліни щодо нарахування та сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ), спільно зі збільшенням розмірів штрафів та фінансових санкцій за порушення вимог нормативно-правових актів у галузі соціально-пенсійного страхування і забезпечення;

- розширення бази справляння ЄСВ через процеси детінізації реального рівня заробітної плати, завдяки забезпеченню неухильного зростання його розміру, активізації державної політики стосовно недопущення випадків неповної зайнятості працездатного населення та ліквідації безробіття, внесення до соціально-пенсійної бази затрат фізичних осіб стосовно набуття ними об'єктів розкоші та оплати ними інтернет-контенту;

- активізація та стимулювання операційної діяльності недержавних пенсійних фондів;

- сприяння збільшенню інвестиційної привабливості та ліквідності цінних паперів землевпорядно-геодезичних бізнес-структур також залученню їх вільних фондових активів до статутних фондів суб'єктів недержавного пенсійного страхування [1; 2; 3, с. 80-81; 4].

Проведення пропонованих нами заходів автоматично дохідної спроможності бюджету Пенсійного фонду України, активізує ринок недержавного пенсійного страхування, приведе до збільшення реальних заробітних плат українців, в тому числі і тих, що наразі працевлаштовані в бізнес-структурах землевпорядно-геодезичної сфери.

Список використаних джерел:

1. Боровик П.М., Козлова І.М., Афанасієва А.О. Недоліки механізму державного пенсійного страхування в Україні. Інноваційна економіка. 2012. № 29. С. 253-256; 2. Боровик П.М., Колотуха С.М., Костенко А.Ю. Сучасні проблеми вітчизняного пенсійного страхування. Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове видання. 2018. Вип. 21 URL: <http://globalnational.in.ua/issue-21-2018/29-vipusk-21-lyutij-2018-r/3820-borovik-p>

mkolotukha-s-m-kostenko-a-yu-suchasni-problemi-vitchiznyanogo-pensijnogostrakhuvannya. С. 562-566. (дата звернення: 15.02.2024); 3. Оподаткування землі та нерухомості: навчальний посібник. П. М. Боровик, Ю. О. Кисельов, М. В. Шемякін. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2022. 100 с. URL: [https://geodesy.udau.edu.ua/assets/files/2022/jg\\_ptv\\_ythe/opodatk\\_zem\\_neruh\\_18.pdf](https://geodesy.udau.edu.ua/assets/files/2022/jg_ptv_ythe/opodatk_zem_neruh_18.pdf). (дата звернення: 15.02.2024); 4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI. База даних Законодавство України. ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page5>. (дата звернення: 15.02.2024).

**Бурлай Т. В., д-р екон. наук, доцент**  
**Інститут економіки та прогнозування НАН України**

### **Соціальні наслідки впливу воєнних шоків на економіку України**

Воєнні шоки, спричинені повномасштабним російським вторгненням в Україну, здійснюють безпрецедентний негативний вплив на її економіку та суспільство. Соціальні наслідки цього впливу відіграють значну роль як для підтримання стійкості національної економіки під час воєнного стану, так і для процесів повоєнного відновлення, і можуть бути представлені у кількох вимірах.

*Людський вимір.* Під час війни відбувається стрімке скорочення людського капіталу України, що є визначальним ендогенним чинником її економічного розвитку. За даними Моніторингової місії ООН з прав людини, в Україні на початок лютого 2024 р. кількість жертв війни лише серед цивільного населення перевищила 30 тис. осіб, у тому числі загинули 10 тис. 378 мирних жителів [1]. На сьогодні 11,4 млн. українців, що становить трохи менше третини довоєнного населення, стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО) або біженцями від війни за кордоном. Чисельність громадян України, офіційно зареєстрованих Мінсоцполітики як ВПО, на початок цього року сягнула 4,9 млн. осіб, з яких 2,5 млн. (51%) не можуть повернутися до своїх домівок, оскільки їхнє житло або зруйноване, або ж знаходиться в зоні активних бойових дій чи на окупованій території. Також у світі зареєстровано майже 6,5 млн. українських біженців від війни [2], з них, за даними Євростату, понад 4,3 млн. осіб офіційно охоплені тимчасовим захистом у приймаючих країнах Європейського Союзу.

*Фінансовий вимір завданої матеріальної шкоди.* У нещодавно виданому звіті “Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (Rapid Damage and Needs Assessment)” за період з 24 лютого 2022 р. по кінець грудня 2023 р. [3], спільно підготовленому ООН, Світовим банком, Європейською Комісією та Урядом України, акцентується, що майже два роки повномасштабної війни мали колосальні негативні наслідки для макроекономічної, соціальної та екологічної сфер нашої країни, а їх подолання вимагає значних інвестицій і зусиль. Згідно з консолідованою фінансовою оцінкою, станом на кінець 2023 р. війна завдала Україні \$152,5 млрд. прямих збитків (стосуються вартості зруйнованих та/або